

**Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет прокуратури та слідства (кримінальної юстиції)
Кафедра криміналістики, судових експертиз та поліграфології**

**Національний центр судових експертиз при
Міністерстві юстиції Республіки Молдова
Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз Міністерства юстиції України**

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

«ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА»

27 листопада 2025 року, місто Одеса

**EXPERT SUPPORT IN THE INVESTIGATION OF
ORGANIZED CRIME:
INTERNATIONAL EXPERIENCE AND NATIONAL
PRACTICE**

**Proceedings of the International Scientific and Practical
Conference**

27 November 2025

*Odesa
2025*

*Рекомендовано до друку рішенням кафедри криміналістики, судових експертиз та поліграфології НУ«ОЮА» (протокол № 9 від 24 листопада 2025 року)
Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради ОНДІСЕ (протокол №9 від 1 грудня 2025 року)*

Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика: збірник матеріалів міжнар. наук.-практ. конф. м. Одеса, 27 листоп. 2025 р. / [орг. комітет: С. Ківалов, М. Аракелян, О. Катаррага, Д. Кішко, Д. Колодін, А. Колодіна, Л. Аркуша та ін.]; Нац. ун-т Одеськ. юрид. акад. кафедра криміналістики, суд. експертиз та поліграф.; Нац. центр суд. експерт. при Міністер. юстиц. Респуб. Молдова; Одеськ. Наук.-дослідн. ін-т суд. експер. Міністер. юстиції України. Одеса: НУ «ОЮА», 2025. 450 с.

У збірнику викладено матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Експертне забезпечення розслідування організованої злочинності: міжнародний досвід та національна практика», в якій взяло участь понад 100 науковців і практиків з України та інших держав Європи. Представлено актуальні дослідження обговорень таких наукових і практичних проблем, як: експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності; використання спеціальних знань та експертне забезпечення розслідування організованої злочинності в умовах збройного конфлікту; міжнародна співпраця у сфері експертного забезпечення протидії організований злочинності: досвід та практика; інформаційне забезпечення правоохоронних органів у боротьбі з організованою злочинною діяльністю; інноваційні технології та сучасні методи розслідування у протидії організованій злочинності; кримінально-правові, кримінально-процесуальні та кримінологічні проблеми забезпечення протидії організованій злочинності.

Висловлюємо вдячність усім авторам за активну участь, якісний науковий матеріал та високий рівень академічної доброчесності.

Матеріали викладені в авторській редакції.

Відповідальність за зміст, наукову новизну, коректність цитування та достовірність фактичного матеріалу несуть автори.

© НУ «Одеська юридична академія», 2025
© Автори статей, 2025

*Recommended for publication by the decision of the Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology NU «OLA» (Pr. 9, November 24, 2025)
Recommended for publication by the decision of the Academic Council of ONDISE (Pr. 9, December 1, 2025)*

Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Odesa, 27 November 2025) / [Organizing Committee: S. Kivalov, M. Arakelyan, O. Cataraga, D. Kishko, D. Kolodin, A. Kolodina, L. Arkusha et al.]; National University «Odesa Law Academy», Department of Criminalistics, Forensic Examinations and Polygraphology; National Centre of Judicial Expertise of the Ministry of Justice of the Republic of Moldova; Odesa Scientific Research Institute of Forensic Examinations of the Ministry of Justice of Ukraine. Odesa:NU«OLA», 2025. 450 p.

The Proceedings contain papers presented at the International Scientific and Practical Conference «Expert Support in the Investigation of Organized Crime: International Experience and National Practice», which brought together over 100 scholars and practitioners from Ukraine and other European countries. The materials address urgent scientific and practical issues, such as expert support for combating specific types of organized crime; the use of specialized knowledge and expert support for investigating organized crime during armed conflict; international cooperation in forensic support for combating organized crime; information support for law enforcement in countering organized criminal activity; innovative technologies and modern investigative methods; and criminal law, criminal procedure, and criminological issues in ensuring effective counteraction to organized crime.

We express our sincere gratitude to all authors for their active participation, high-quality academic contributions, and strong adherence to academic integrity.

The materials are published in the authors' original versions.

Authors bear responsibility for the content, scientific novelty, accuracy of citations, and reliability of factual information.

© National University «Odesa Law Academy», 2025
© Authors of articles, 2025

Олена УСЕНКО

ВИСНОВОК ЗЕМЕЛЬНО-ОЦІНОЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ
ЗНАНЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОБІГУ
ЗЕМЕЛЬ.....126

Євген ХИЖНЯК

ВЗАЄМОДІЯ СЛІДЧИХ ТА ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ З ЕКСПЕРТНИМИ ПІД ЧАС
РОЗСЛІДУВАННЯ УМИСНИХ ВБИВСТВ.....131

Тетяна ЧАБАНЕЦЬ, Світлана ТАРАСЮТІНА

СУДОВО-ТОВАРОЗНАВЧА ЕКСПЕРТИЗА У ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЛЯХ: ОРІЄНТИРИ ТА
ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ.....134

Антоніна ЧЕРЕМНОВА

РОЛЬ ТА МОЖЛИВОСТІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В МЕХАНІЗМІ РОЗСЛІДУВАННЯ
ЕКОЛОГІЧНИХ ЗЛОЧИНІВ.....138

Наталія ЧІПКО

ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ІНТЕРНЕТ-ШАХРАЙСТВА З
ДОРОГОЦІННИМ КАМІННЯМ ТА МЕТАЛАМИ, ЩО ВЧИНЕНІ ОРГАНІЗОВАНИМИ
ГРУПАМИ.....143

Секція 2

**ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ТА ЕКСПЕРТНЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ
ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ.....147**

Дмитро АФОНІН

ОСОБЛИВОСТІ OSINT ДЛЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ, УЧИНЕНИХ СУСПІЛЬНО
НЕБЕЗПЕЧНИМИ ОРГАНІЗОВАНИМИ ГРУПАМИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ.....147

Анастасія БЕРШАВСЬКА

ДО ПИТАННЯ МОДЕЛЮВАННЯ ОСОБИ-ПОСОБНИКА ДЕРЖАВІ-АГРЕСОРУ.....151

Андрій БІЦЮК

ІДЕНТИФІКАЦІЯ НЕОБҐРУНТОВАНИХ АКТИВІВ: СУЧАСНІ ПІДХОДИ ТА АНАЛІТИЧНІ
ІНСТРУМЕНТИ.....155

Олександр БУБЛИК, Андрій БУБЛІКОВ

ОСОБЛИВОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВОГО ЗВ'ЯЗКУ В КОМПЛЕКСНІЙ
СУДОВІЙ ЕКСПЕРТИЗІ ТЕХНІЧНОГО СТАНУ ЛІФТІВ ТА ЕКСПЕРТИЗІ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ.....158

Олеся ВАЩУК

АЛГОРИТМ ФІКСАЦІЇ ТА ЕКСПЕРТНОГО АНАЛІЗУ ЦИФРОВИХ КОМУНІКАЦІЙ
ОРГАНІЗОВАНИХ ЗЛОЧИННИХ ГРУП У МЕСЕНДЖЕРАХ TELEGRAM, WHATSAPP I
SIGNAL.....166

Усенко Олена

*кандидат юридичних наук, судовий експерт,
завідувач Чернігівського відділення Київського науково-дослідного
інституту судових експертиз Міністерства юстиції України,
м. Чернігів, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0534-5422>,
електронна адреса: chernihiv@kndise.gov.ua*

ВИСНОВОК ЗЕМЕЛЬНО-ОЦІНОЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЯК ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАЬ ПРИ РОЗСЛІДУВАННІ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ У СФЕРІ ОБІГУ ЗЕМЕЛЬ

У тезах розглянуто використання висновку земельно-оціночної експертизи як спеціальних знань у кримінальних провадженнях, пов'язаних з організованою злочинністю у сфері незаконного обігу земель. Проаналізовано процесуальні та криміналістичні аспекти призначення експертизи, її роль у доказуванні та формуванні доказової бази. Наведено пропозиції щодо підвищення ефективності використання експертних знань у протидії злочинам, пов'язаним із земельними активами.

Ключові слова: організована злочинність, земельно-оціночна експертиза, експерт, висновок експерта.

Usenko Olena

*PhD in Law, forensic expert, Head of the Chernihiv Branch of the Kyiv
Scientific Research Institute of Forensic Examinations
of the Ministry of Justice of Ukraine,
Chernihiv, Ukraine*

CONCLUSION OF LAND VALUATION EXPERTISE AS THE USE OF SPECIAL KNOWLEDGE IN THE INVESTIGATION OF ORGANIZED CRIME IN THE FIELD OF LAND TURNOVER

The theses examine the use of a land valuation expert opinion as special knowledge in criminal proceedings related to organized crime in the field of illegal land turnover. The procedural and forensic aspects of appointing such expertise, its role in evidentiary processes, and the formation of the evidence base are analyzed. Proposals are presented regarding the enhancement of the effectiveness of the use of expert knowledge in combating crimes related to land assets.

Key words: organized crime, land valuation expertise, expert, expert opinion.

Земля в Україні є одним з найбільш цінних активів держави, а її ринок одним із найбільш криміналізованих сфер економіки. Організовані злочинні угруповання

активно використовують корупційні схеми, підробку документів, маніпуляції оцінками та незаконне відчуження земельних ділянок. Виявлення та доведення таких злочинів неможливе без застосування спеціальних знань у сфері земельної оцінки. Саме тому питання використання судової земельно-оціночної експертизи є ключовим щодо доказування збитків, збільшення вартості активів, зниження оцінки при продажах та інших незаконних дій.

У межах кримінально-правового регулювання у сфері обігу земель можна виокремити кілька груп злочинів, які найчастіше трапляються на практиці та для яких земельно-оціночна експертиза має велике доказове значення. Кожна група характеризується специфічними ознаками, процесуальними труднощами та типовими питаннями, що ставляться експерту [1, с.147].

Шахрайство (ст. 190 КК України) в контексті обігу земель найчастіше проявляється як введення в оману щодо стану, вартості або правового режиму земельної ділянки з метою отримання майнової вигоди [3]. Практичні форми: пред'явлення неправдивих відомостей про ринкову вартість для отримання кредиту під заставу землі, укладання фіктивних договорів купівлі-продажу тощо. Для доведення складу ст. 190 необхідно продемонструвати, що потерпілий зазнав матеріального збитку саме внаслідок введення в оману, а не внаслідок ринкових коливань чи добровільної угоди. Тут судова земельно-оціночна експертиза виконує такі завдання: встановлює ринкову вартість ділянки на конкретну дату(и); порівнює ринкову вартість із сумою, фактично отриманою за договором; визначає розмір матеріального збитку (в розумінні кримінально-правовому). Доведення шахрайства потребує встановлення умислу та причинно-наслідкового зв'язку; висновок експерта не замінює доведення умислу, однак є ключовим для встановлення наявності та розміру шкоди як елемента заподіяної майнової шкоди.

Розтрата та незаконне заволодіння (ст. 191 КК України), у випадках, коли майно територіальної громади чи держави (земельні ділянки) передається у приватну власність або використання внаслідок протиправних дій службових осіб, мова йде про розтрату або незаконне заволодіння [3]. Такі правопорушення часто супроводжуються зниженням вартості при оцінці або оформленням прав через підроблені або неповні документи. Експертиза виявляє, чи відповідає договір/офіційно задекларована вартість реальній ринковій вартості, а також дає можливість розрахувати розмір матеріальної шкоди, завданої громаді або державі. У справах ст. 191 висновок експерта часто є одним із ключових елементів для кваліфікації дій як такої, що призвели до незаконного відчуження державних ресурсів. Слідчий має витребувати з публічних реєстрів документи про початковий правочин, акти прийому-передачі, рішення органів місцевого самоврядування. Важливо встановити дату фактичного виникнення прав – для визначення, чи мала місце згода уповноважених осіб і чи були вони обізнані про реальну вартість.

Зловживання владою у земельній сфері (ст. 364 КК України) проявляється, наприклад, у протиправному сприянні у виділенні земель, у коригуванні

нормативів грошової оцінки, у забезпеченні преференцій окремим суб'єктам господарювання [3]. Такі дії рідко здійснюються «поодиночі» і часто супроводжуються іншими правопорушеннями (шахрайство, підроблення документів). Земельно-оціночна експертиза допомагає встановити, чи було прийнято управлінське рішення, що спричинило збитки, та який саме обсяг збитків спричинений. Експертне дослідження дозволяє кількісно визначити економічний наслідок зловживання рішеннями органів влади. Необхідне поєднання доказів: документальні рішення уповноважених органів, результати експертизи, свідчення посадових осіб, внутрішні процедури органу. При розслідуванні важливо зберегти хронологію прийняття рішень та провести ретроспективний аналіз оцінки.

Підроблення технічної документації з землеустрою (ст. 366, 358 КК України та суміжні норми), підроблення витягів з ДЗК, фальсифікація висновків оцінювачів — ці дії прямо впливають на реєстрацію прав і на вартість ділянки [3]. Підроблені документи можуть бути використані для отримання кредитів, проведення операцій з відчуження або прикриття незаконних транзакцій. Крім безпосередньої земельно-оціночної експертизи, у таких справах часто призначають додаткові технічні експертизи (почеркознавчі, комп'ютерно-технічні, експертизи на предмет достовірності електронних документів). Оцінний висновок використовується для визначення впливу підробки на економічний результат (наприклад, наскільки занижена ціна була обґрунтована підробленими документами). Тут важлива координація кількох видів експертиз та чітка детермінованість питань: технічна експертиза встановлює факт підробки, оціночна — економічні наслідки.

Корупція у сфері земель включає отримання неправомірної вигоди за прийняття рішень про відведення, зміну цільового призначення або внесення змін у документацію [3]. Часто такі випадки пов'язані з непрямыми способами легалізації — перетворенням землі на активи через занижені оцінки або фіктивні угоди. Експертиза необхідна для кількісного визначення вигоди осіб, для виявлення розриву між ринковою та фактичною вартістю, а також для ув'язки економічного результату з діями конкретних осіб. Розслідування корупції потребує широкого кола доказів: банківські виписки, ланцюги переходу прав у реєстрах, покази свідків, а також експертні висновки щодо вартості. Проблемою може стати встановлення безпосереднього зв'язку між неправомірною вигодою та конкретними рішеннями щодо земель.

Легалізація доходів від злочинної діяльності через операції з нерухомістю і землею (ст. 209 КК України) — типова модель для організованих угруповань. Земельні ділянки використовуються як засіб переміщення та збереження капіталу [3]. Оціночна експертиза допомагає встановити реальні суми вкладень і відповідність операцій ринковій поведінці. Висновки експертів часто використовуються разом із фінансовими розслідуваннями для відстеження походження коштів. Тут важливо поєднати оцінні висновки з фінансово-

економічною експертизою, аналізом банківських операцій та міжнародними запитами (якщо є перерахунки за кордон).

Таким чином можемо сформулювати узагальнені процесуальні рекомендації для всіх видів справ: Чітка фіксація дати, на яку проводиться оцінка. Часто ключове значення має саме визначення вартості на дату правочину або на дату вчинення протиправних дій (тут доречною є ретроспективна оцінка). Повнота документального пакету. Витяги з ДЗК/ДРРП, технічна документація, договори, акти, рішення органів влади — обов'язкові. Неповнота пакета створює ризик недостовірного висновку [2, с.211]. Суворе формулювання питань. Питання мають бути конкретними, уникати правових і моральних оцінок, чітко визначати дату й предмет дослідження. Комбінація експертиз. Часто для повного розкриття злочину потрібні не лише оцінні дослідження, а й технічні, фінансові та почеркознавчі експертизи. Контроль за незалежністю експерта. Необхідно уникати призначення експерта, пов'язаного зі стороною, чи експертної установи з конфліктом інтересів.

Описані групи злочинів і пов'язані із ними процесуальні вимоги ілюструють, що земельно-оціночна експертиза є не просто технічною операцією, а складовою комплексної слідчої стратегії. Висновок експерта виступає ключовим елементом доказової ланки, що дозволяє кількісно визначити матеріальні наслідки протиправних дій, але лише в сукупності з іншими доказами він набуває повного доказового значення.

У ході дослідження встановлено, що земельно-оціночна експертиза відіграє ключову роль у кримінальних провадженнях щодо організованої злочинності у сфері незаконного обігу земель. Саме висновок експерта створює можливість об'єктивно встановити фактичну ринкову вартість земельних ділянок, розмір матеріальних збитків або незаконно отриманої вигоди, що є обов'язковими ознаками складу багатьох злочинів економічної спрямованості. Спеціальні знання експерта дозволяють перевести економічну сторону діяння у доказову форму, яка прийнятна для кримінального судочинства. У справах щодо шахрайства, розтрата державного майна, зловживання владою чи корупційних схем експертиза виступає не допоміжним, а визначальним елементом доказування. Практика показує, що основними проблемами є неповнота інформації, помилки у формулюванні питань експерту та відсутність чіткої стандартизації процедур ретроспективної оцінки. Тому доцільним є нормативне уточнення порядку призначення та проведення таких досліджень, розроблення типових переліків питань та підвищення кваліфікаційних вимог до експертів з оцінки земель.

Перелік використаних джерел:

1. Організована злочинність в Україні: визначення, аналіз, протидія. Практичний посібник./ Романюк Б.В., Бусол О. Ю. Київ: Юрінком Інтер, 2022. 256 с.
2. Кірічек Ю.О. Оцінка земель. Навчальний посібник. Дніпропетровськ: Літограф, 2016. 454с.

ЕКСПЕРТНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА

Одеса, Україна, 27 листопада 2025 року

Секція 1. Експертне забезпечення протидії окремим видам організованої злочинності

3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234>.